C/2025/773

2025.2.11.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye

A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó uniós területfejlesztési menetrend felülvizsgálata – Úton egy integráltabb és polgárközelibb megközelítés felé, amely szorosabban kapcsolódik a kohéziós politikához

(saját kezdeményezésű vélemény)

(C/2025/773)

Előadó: **Stefano PALMIERI**

Tanácsadó:	Marco CELI (az előadó felkérésére)
Közgyűlési határozat:	2024.1.18.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2024.11.6.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2024.12.5.
Plenáris ülés száma:	592.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	176/0/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Bár az EU által biztosított források egyáltalán nem elegendőek az egységes piac központosító tendenciáinak ellensúlyozására, az EGSZB hangsúlyozza, hogy a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend stratégiai szerepet játszik a területi kohézió előmozdításában és a különböző régiókat érintő gazdasági, társadalmi és környezeti kihívások kezelésében.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrendnek egyrészt elő kell mozdítania a belső piac ötödik szabadságát (ez a Letta-jelentésben is tárgyalt „tartózkodás szabadsága”: hogy az emberek azon a helyen maradhassanak, amelyet lakóhelyül választottak maguknak), mert ezáltal garantálja a teljes gazdasági, társadalmi és területi kohéziót az általános érdekű közszolgáltatások nyújtása, a megfelelő közlekedési hálózatokhoz való csatlakozás, a fenntartható lakóhely és az életminőség előmozdítása révén, másrészt pedig a menetrendnek – a Draghi-jelentésben leírtak szerint – garantálnia kell minden terület számára a helyi fejlesztési lehetőségek kihasználásának lehetőségét olyan intézkedéseken keresztül, amelyek képesek biztosítani és erősíteni versenyképességüket (az innovációba, az oktatásba és a folyamatos képzésbe, a vállalkozói szellembe, a környezeti fenntarthatóságba, a digitális fejlesztésbe stb. történő beruházások ösztönzésével).

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend összhangban van az EU hosszú távú célkitűzéseivel, és szilárd alapot biztosít az integrált területrendezéshez, mivel a méltányosabb és környezetbarátabb Európára helyezi a hangsúlyt.

1.4. Az EGSZB megjegyzi, hogy a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend tesztelésére és végrehajtására irányuló uniós fellépés ellenére helyi és területi szinten még nem aknázták ki teljes mértékben azokat az előnyöket, amelyekkel a menetrend a kohézió és a megfelelő fejlődés támogatása szempontjából járhat.

1.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy előtérbe kell helyezni a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend és a kohéziós politika közötti kapcsolatot. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend stratégiai eszköz a területek támogatására, amely prioritásokat határoz meg az előttük álló kihívások kezelésére, míg a kohéziós politika célzott projektek finanszírozása révén biztosítja azok végrehajtását, és ezzel segíti az egyenlőtlenségek csökkentését, valamint a fenntartható növekedés előmozdítását az EU különböző régióiban.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy meg kell erősíteni a civil társadalom tájékoztatását és bevonását a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend tervezési és végrehajtási folyamataiba, kiemelve annak kockázatát, hogy olyan kezdeményezéseket és projekteket fogadnak el, amelyek nincsenek teljes mértékben összhangban az uniós politikák és stratégiák végső kedvezményezettjeinek, az embereknek, valamint a társadalmi és gazdasági partnereknek az igényeivel.

1.7. Az EGSZB felhívja a figyelmet az EU-t jellemző válságokra és rendszerszintű változásokra, valamint a (társadalmi, gazdasági, környezeti stb.) zavarok és kockázatok ebből eredő növekedésére, és javasolja, hogy a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrendben kifejezetten hangsúlyozzák a reziliencia rendszerszintű figyelembevételének szükségességét.

1.8. Az EGSZB üdvözli a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó, kísérleti intézkedések révén végrehajtott területfejlesztési menetrend kidolgozásának folyamatát és tesztelését, de kiemeli, hogy a felelősség és a szubszidiaritás elvén alapuló területi kohéziós folyamatok végrehajtásának támogatása érdekében még jelentősen javítható az integrált (társadalmi, gazdasági és környezeti) területfejlesztési folyamatok elfogadása. Ebben az összefüggésben az EGSZB úgy véli, hogy a kísérleti projekteknek mindenképpen valamennyi tagállam egy vagy több régiójára ki kell terjedniük, ami jelenleg nem így van.

1.9. Tekintettel a belső és külső tényezőkre, az EGSZB úgy véli, hogy az EU különböző területi dimenzióinak kohéziója, fenntarthatósága és rezilienciája nem kezelhető egymástól elkülönítve, a szokásos eszközökkel. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy az ESPON által támogatott iránymutatásoknak megfelelően építsék be a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrendet az európai szemeszter folyamatába,

1.10. valamint hogy biztosítsák a menetrend és a kohéziós politika lehető legnagyobb mértékű összehangolását. Ezt a városi és a vidéki területek közötti funkcionális partnerségek és olyan integrált projektek révén lehet biztosítani, amelyek célja a városi területek, azok funkcionális területei és vidéki perifériájuk helyi gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi rendszerei fenntarthatóságának és rezilienciájának megerősítése.

1.11. Az EGSZB rámutat arra, hogy a területi (helyi és regionális) fejlesztésre vonatkozó partnerségi elv keretében fokozni kell a szociális és gazdasági partnerek képviselőinek jelenlétét. Kiemeli, hogy a kiegyensúlyozott képviseletre jó példával szolgálnak a közösségvezérelt helyi fejlesztési programok (CLLD) ([1]), amelyben a partnerségek tagjainak legfeljebb 50 %-a érkezhet a közigazgatásból.

1.12. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy olyan folyamatokat és kezdeményezéseket kell kidolgozni, amelyek célja, hogy erősítsék a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend, valamint az EU-t jellemző szükségletek és kihívások közötti koherenciát, valamint hogy szinergiákat alakítsanak ki a Lipcsei Chartával és az uniós városfejlesztési menetrenddel.

1.13. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy az európai területfejlesztési menetrend intézkedéseit a következő prioritásokhoz igazítsák: az éghajlatváltozás elleni küzdelem, alkalmazkodás a demográfiai változásokhoz; a kiegyensúlyozott területfejlesztés integrált megközelítésének megszilárdítása; a civil társadalom polgári és részvételen alapuló megközelítésének megerősítése.

1.14. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy be kell ruházni a szociális infrastruktúra megerősítésébe, hogy javítani lehessen az egészségügyi és szociális ellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférést, különösen a vidéki és távoli területeken ([2]). Alapvető fontosságú olyan kezdeményezések végrehajtása, amelyek megkönnyítik a migránsok integrációját és a társadalmi befogadást célzó programok révén támogatják a népességfogyással küzdő közösségeket.

1.15. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy támogatni kell az ezüst gazdaság ([3]) fejlődését azáltal, hogy foglalkoztatási és képzési lehetőségeket teremtenek a fiatalok és a nők számára, valamint előmozdítják a digitalizációt és az innovációt azokban az ágazatokban, amelyek kiszolgálják az idősödő népesség igényeit.

1.16. Az EGSZB prioritásnak tartja a kiegyensúlyozott és fenntartható területfejlesztés előmozdítását az összes kormányzati szint közötti együttműködés megerősítése, valamint a regionális, a közlekedési, az egészségügyi és gondozási, a környezetvédelmi, az energia- és a mezőgazdasági politikák integrált összehangolása révén. A jobb összekapcsoltság biztosítása érdekében alapvető fontosságú az erőforrások és a lehetőségek összes európai régió közötti igazságos elosztásának biztosítása, valamint a közlekedési infrastruktúra javítása és a digitális szakadék csökkentése.

([1]) LEADER/CLLD explained | The European Network for Rural Development (ENRD).

([2]) Az európai szociális infrastruktúrába való beruházással foglalkozó magas szintű munkacsoport jelentése, 2018, Az európai szociális infrastruktúrába történő beruházás fellendítése. Fransen, L., del Bufalo, G., Reviglio, E. Discussion Paper 074 / 2018. január. Az Európai Bizottság támogatja az ezüstgazdaságot | Interreg Europe.

([3]) Az Európai Bizottság támogatja az ezüstgazdaságot | Interreg Europe.

1.17. Az EGSZB szerint rendkívül fontos, hogy a kapacitások fejlesztése (kapacitásépítés) révén megerősítsék a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrenddel foglalkozó személyzet és köztisztviselők kompetenciáit. A képzési, továbbképzési és átképzési kezdeményezések lehetővé teszik számukra az összetett területi kihívások kezelését és a menetrend prioritásainak a helyi politikákba való integrálását, előmozdítva a hatékonyabb és fenntarthatóbb kormányzást.

1.18. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy támogatni kell az inkluzívabb és részvételen alapuló területi döntéshozatalt azáltal, hogy a civil társadalmi szervezetek, a szociális partnerek, az alapítványok és más emberbaráti szervezetek, valamint a polgárok aktív bevonása érdekében fokozottabban alkalmazzák a nyilvános konzultációkat és a részvételi folyamatokat. Alapvető fontosságú, hogy a helyi közösségek rendelkezzenek a területükkel kapcsolatos döntések befolyásolásához szükséges eszközökkel és szakértelemmel, amihez – a közösségi szerepvállalás megerősítése érdekében – elő kell mozdítani az uniós közpénzek közötti komplementaritást.

1.19. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy biztosítani kell a döntéshozatali folyamatok átláthatóságát, a releváns adatokhoz és információkhoz való hozzáférést, valamint világosan tájékoztatni kell a polgárokat a döntések okairól. A méltányosabb társadalom érdekében alapvető fontosságú, hogy valamennyi társadalmi csoport – beleértve a kisebbségeket és a kiszolgáltatott csoportokat is – képviseltesse magát a területi döntésekben, olyan politikák elfogadása révén, amelyek kezelik az egyenlőtlenségeket és előmozdítják a társadalmi integrációt.

1.20. Az EGSZB a területi projektek végrehajtása során elősegíti a közigazgatási szervek és az érdekelt felek közötti együttműködést, és ragaszkodik ahhoz, hogy a helyi önkormányzatokat vonják be a stratégiai tervezésbe és a régiók közötti együttműködésbe.

1.21. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja a demokratikusabb, inkluzívabb és elszámoltathatóbb kormányzás támogatását, amely keretében a polgárok és a civil társadalmi szervezetek aktívan részt vesznek területeik jövőjének alakításában.

2. **Háttér és általános megjegyzések**

2.1. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend ([4]) az EU területi kohézióját előmozdító kormányközi dokumentum, amelynek célja, hogy valamennyi európai terület és polgár számára előnyöket hozzon. Bár az uniós kohéziós források elégtelenek voltak az egységes piac központosító tendenciáinak ellensúlyozására, a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend és a Kohéziós Alap szembeszálltak a gazdasági, társadalmi és környezeti kihívásokkal. Bár a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend nem rendelkezik közvetlen végrehajtási eszközökkel, felszólít arra, hogy a területi dimenziót valamennyi kormányzati szakpolitikában érvényesítsék annak érdekében, hogy Európa méltányosabbá és környezetbarátabbá váljon.

2.1.1. Az EU által a kohézióra elkülönített források sosem voltak elegendőek ahhoz, hogy ellensúlyozzák az egységes piac központosító tendenciáit. A területfejlesztési menetrend (már amennyiben azt prioritásként kezelték) és a Kohéziós Alap azonban döntő szerepet játszott a különböző régiókat érintő gazdasági, társadalmi és környezeti kihívások kezelésében.

2.1.2. A területfejlesztési menetrend révén megerősödnek azok az eszközök, amelyek valamennyi európai terület és az ott élők számára biztosítják a fejlődési és kohéziós kilátásokat (méltányosabb Európa), de a menetrend segíti végrehajtani azokat a folyamatokat és stratégiákat is, amelyek védik a környezetet, valamint segítik a területek és gazdasági rendszerek fejlődését olyan folyamatokon keresztül, amelyek összhangban állnak a környezeti fenntarthatóság és a körforgásos gazdaság prioritásaival (zöldebb Európa).

2.2. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend irányítása az uniós, nemzeti, regionális és helyi intézmények közötti többszintű együttműködésen alapul. A kulcsfontosságú elemek közé tartozik a területi politikáknak az Európai Bizottság és a tagállamok általi koordinálása, a helyi és regionális önkormányzatok aktív bevonása a területek igényeinek kielégítése érdekében, valamint az átláthatóságot és a folyamatos javulást biztosító nyomonkövetési és értékelési mechanizmusok.

2.2.1. 2021-ben hét kísérleti intézkedés indult a kulcsfontosságú szereplők cselekvésre való ösztönzése érdekében annak bemutatására, hogy a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend célkitűzései hogyan valósíthatók meg konkrétan helyi és regionális szinten. Az érintett tagállamok nemzeti forrásaiból finanszírozott intézkedések célja a területre épülő és a helyi sajátosságokhoz igazított innovatív megközelítések kipróbálása.

([4]) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/territorial_agenda_2030_summary_en.pdf.

2.3. A civil társadalom döntő szerepet játszik a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend végrehajtásában, de a részvételükben rejlő lehetőségeket nem igazán aknázták még ki, amit jól mutatnak azok a nehézségek, amelyek a szociális és gazdasági partnerek aktív bevonása során merültek fel, különösen a legkiszolgáltatottabb csoportok esetében. Igen fontos a civil társadalom fokozottabb részvétele az inkluzív kormányzás biztosítása érdekében, amely figyelembe veszi a különböző területi szereplők szükségleteit, és javítja az életminőséget a különböző európai régiókban.

2.4. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend támogatja valamennyi szakpolitika területi dimenziójának megerősítését a kormányzás minden szintjén, a következő prioritások megfogalmazása révén:

— Területi kohézió: az EU különböző területei közötti egyensúly és azok fenntartható fejlődésének előmozdítása, a közöttük lévő gazdasági, társadalmi és kulturális egyenlőtlenségek csökkentése révén.

— Partnerség és többszintű kormányzás: a területi szereplők aktív bevonása a döntéshozatal minden szintjén, a különböző területi hatóságok közötti párbeszéd és együttműködés, valamint a részvételen alapuló és inkluzív kormányzás előmozdítása.

— Gazdasági fejlődés és versenyképesség: az európai régiók és területek gazdasági fejlődésének, innovációjának és versenyképességének támogatása, a vállalkozói szellem, a foglalkoztatás, a digitalizáció és az infrastruktúrához való hozzáférés előmozdításával.

— Környezeti és társadalmi fenntarthatóság: az európai területek környezeti és társadalmi fenntarthatóságának biztosítása, előmozdítva az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és körforgásos gazdaságra való átállást, a környezet és a természeti erőforrások védelmét, valamint az emberi tevékenységek és a környezet harmonikus egymás mellett létezését.

2.5. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend hasznos eszköz, mert segíti az európai területeket olyan kihívásokkal szembenézni, amelyeket összetettségük és jelentőségük miatt egyénileg nem tudnának hagyományos eszközökkel kezelni. Ilyen kihívások az alábbiak:

— Területi kohézió: annak biztosítása, hogy valamennyi uniós régió egyenlő esélyekkel rendelkezzen a gazdasági és társadalmi fejlődés terén.

— Környezeti fenntarthatóság: a környezeti szükségleteket figyelembe vevő és a természeti erőforrások megőrzését biztosító fenntartható fejlődés előmozdítása, a fenntartható fejlődési célokkal összhangban.

— Gazdasági versenyképesség: a gazdasági növekedés és az innováció előmozdítása valamennyi európai régióban a munkahelyteremtés és a gazdasági jólét biztosítása érdekében.

— Területi irányítás: a regionális és helyi szintű kormányzás javítása, valamennyi érdekelt felet bevonva a területi politikai döntéshozatalba.

— Szakpolitikai koordináció: az európai és a nemzeti politikák közötti koherencia és koordináció növelésének előmozdítása a területi erőforrások és lehetőségek hatékony kiaknázása érdekében.

— Társadalmi befogadás: annak biztosítása, hogy minden ember – függetlenül attól, hogy melyik területen él – ugyanolyan lehetőségekhez férhessen hozzá a gazdasági, társadalmi és politikai részvétel terén.

2.6. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend, a Lipcsei Charta és az európai városfejlesztési menetrend (lásd: *„A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend, a Lipcsei Charta és az uniós városfejlesztési menetrend felülvizsgálata”* ([5])) közötti kapcsolatok közös célkitűzéseik, irányadó elveik és stratégiai megközelítéseik tekintetében nyilvánvalóak. Bár e dokumentumok fókusza és fejlesztési kontextusa eltérő, vannak közös pontjaik és kölcsönösen erősítik egymást a fenntartható és integrált terület- és városfejlesztés Unió-szerte történő előmozdítása érdekében.

2.6.1. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrenddel való kapcsolat tekintetében ki kell emelni a ljubljanai megállapodásban és annak 2022–2026-os többéves munkaprogramjában meghatározott prioritásokat, nevezetesen a következőket: minőségi jogalkotás, jobb finanszírozás és jobb ismeretek (a megállapodás három pillére, amelyeket a politikai nyilatkozat szerint össze kell hangolni más európai és nemzetközi fenntartható városfejlesztési programokkal).

([5]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – *Az uniós területfejlesztési menetrend, a Lipcsei Charta és az uniós városfejlesztési menetrend felülvizsgálata* (HL C 429., 2020.12.11., 145. o.).

2.7. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend szorosan kapcsolódik a különböző uniós stratégiákhoz és szakpolitikákhoz. Ezek a kapcsolatok a közös célkitűzésekben, az intézkedések egymást kiegészítő jellegében és a finanszírozás szinergiáiban nyilvánulnak meg.

2.7.1. **Kohéziós politika** ([6]) – a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend célja a területi egyenlőtlenségek csökkentése és a kiegyensúlyozott fejlődés előmozdítása, amelyek az EU kohéziós politikájának is központi célkitűzései. Az európai strukturális és beruházási alapok (esb-alapok), különösen az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és az Európai Szociális Alap (ESZA) olyan projekteket támogatnak, amelyek tükrözik a menetrend prioritásait, például a környezeti fenntarthatóságot és a társadalmi befogadást.

2.7.2. **Az európai zöld megállapodás** – a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend hozzájárul az európai zöld megállapodáshoz, az EU azon stratégiájához, hogy 2050-re az első klímasemleges kontinenssé váljon. A menetrend által támogatott területi kezdeményezések, mint például a fenntartható városfejlesztés és az integrált természetierőforrás-gazdálkodás összhangban vannak a zöld megállapodás célkitűzéseivel.

2.7.3. **Közös agrárpolitika** ([7]) – a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend mind a városi, mind a vidéki területek vonatkozásában előmozdítja a kiegyensúlyozott területfejlesztést, biztosítva a területi kohéziót.

2.7.4. **A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó biodiverzitási stratégia** ([8]) – a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend a fenntartható földhasználati gyakorlatok előmozdítása és a természetes élőhelyek megőrzése révén hozzájárul a biológiai sokféleség védelméhez, összhangban a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó uniós biodiverzitási stratégia célkitűzéseivel.

2.7.5. **A körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv** ([9]) – a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend támogatja a körforgásos gazdaságra való átállást, előmozdítva a fenntartható erőforrás-gazdálkodást és az újrafeldolgozást, összhangban a körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési tervvel.

2.7.6. **Európai digitális stratégia** ([10]) – a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend ösztönzi a területi digitális befogadást és technológiai innovációt, támogatva az európai digitális stratégiának az összekapcsoltság és a digitális jártasság javítására irányuló célkitűzéseit.

2.8. A kohéziós politika és a 2021–2027-es időszakra vonatkozó végrehajtási eszközök összefüggésében kiemelendő a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend és az 5. stratégiai célkitűzés („Egy polgárokhoz közelebb álló Európa”) ([11]) közötti közvetlen kapcsolat. Ennek fényében egyértelmű, hogy a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend végrehajtásában stratégiai szerepet töltenek be az integrált területi beruházások ([12]) és a közösségvezérelt helyi fejlesztés (CLLD) ([13]), valamint az európai területi együttműködés (Interreg) ([14]) programjai.

2.8.1. A LEADER tapasztalatai alapján 2014-ben bevezetett és a 2021–2027-es időszakra megerősített integrált területi beruházások és közösségvezérelt helyi fejlesztés kiemelik az integrált területi stratégiák fontosságát a kohézió szempontjából. Ezek az eszközök előmozdítják a területfejlesztés alulról építkező megközelítését, mert bevonják a helyi és regionális önkormányzatokat, megkönnyítik az érdekelt felekkel folytatott párbeszédet, valamint erősítik a köz- és magánszféra közötti, illetve a különböző kormányzati szintek közötti együttműködést.

2.8.2. Az Interreg programok döntő szerepet játszanak a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend támogatásában, amely stratégiai keret célja, hogy előmozdítsa a kiegyensúlyozott és fenntartható területfejlesztést Európában azáltal, hogy ösztönzi a határ menti területek közös fejlesztését (határokon átnyúló dimenzió), támogatja a közlekedési hálózatok integrációját, a környezetvédelmet és a természeti erőforrásokkal való tágabb értelemben vett gazdálkodást (transznacionális dimenzió), valamint előmozdítja az ismeretek és a szakértelem megosztását a homogénebb területfejlesztés érdekében (régióközi dimenzió).

([6]) HL L 231., 2021.6.30., 159. o.
([7]) https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cap-introduction/.
([8]) COM(2020) 380 final.
([9]) COM(2020) 98 final.
([10]) COM(2020) 67 final.
([11]) HL L 231., 2021.6.30., 159. o.
([12]) Inforegio – Integrált Területi Befektetés (europa.eu).
([13]) https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/guidance-on-community-led-local-development-in-european-structural-and-investment-funds.
([14]) HL L 231., 2021.6.30., 94. o.

2.9. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend végrehajtását – amely nem rendelkezik külön költségvetéssel – a tagállamok és a régiók rendelkezésére álló különböző pénzügyi eszközök támogatják, amelyek két fő kategóriába sorolhatók: a közvetett és a közvetlen irányítású programok kategóriájába. Ezek a programok a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend végrehajtását támogatják valamennyi területi dimenzióban, a gazdasági, környezetvédelmi és társadalmi célkitűzések tekintetében. Nem áll rendelkezésre elegendő kapacitás a programok egymást kiegészítő és szinergikus módon történő felhasználására irányuló folyamatok végrehajtásához.

2.9.1. A 2021–2027 közötti időszakban aktív közvetett irányítású programok tekintetében a következő eszközöket kell kiemelni:

— Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) ([15]),

— Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) ([16]),

— Kohéziós Alap ([17]),

— Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) ([18]),

— Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA) ([19]).

2.9.2. A 2021–2027 közötti időszakban aktív közvetlen irányítású programok tekintetében a következő eszközöket kell kiemelni:

— Horizont Európa ([20]),

— LIFE ([21]),

— Erasmus+ ([22]),

— InvestEU ([23]).

3. **A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend eredményei**

3.1. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend végrehajtása területi szintű eredményekhez vezetett mind az intézkedések megvalósíthatóságának tesztelésére és eredményességük mérésére irányuló kísérleti projektekben, mind pedig a NUTS2 ([24]) és NUTS3 ([25]) szintű területeken az állami és magánszervezetek által végrehajtott folyamatok tekintetében.

3.2. Ami a kísérleti projekteket ([26]) illeti, az eredmények rámutatnak arra, hogy a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend célkitűzéseinek elérése szempontjából mennyire fontos a többszintű együttműködés és a helyi alapú megközelítés. Az innováció, a részvétel és a helyi sajátosságokhoz való alkalmazkodás kombinációja sikeres stratégiának bizonyult a fenntartható fejlődés kihívásainak kezelésére:

3.2.1. **A többszintű együttműködés megerősítése**: a kísérleti intézkedések elősegítették a helyi, regionális és nemzeti kormányzati szintek közötti szoros együttműködést, ami fokozta a kohéziót a területfejlesztési politikákban és stratégiákban.

([15]) HL L 231., 2021.6.30., 60. o.
([16]) HL L 231., 2021.6.30., 21. o.
([17]) HL L 231., 2021.6.30., 60. o.
([18]) HL L 435., 2021.12.6., 1. o.
([19]) HL L 247., 2021.7.13., 1. o.
([20]) HL L 170., 2021.5.12., 1. o.
([21]) HL L 172., 2021.5.17., 53. o.
([22]) HL L 189., 2021.5.28., 1. o.
([23]) HL L 107., 2021.3.26., 30. o.
([24]) NUTS 2: alapvető régiók a regionális politikák alkalmazásához.
([25]) NUTS 3: egyedi diagnózisok esetén meghatározott kis régiók.
([26]) A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területi menetrend | Jövő minden hely számára.

3.2.2. **Innovatív és adaptált megoldások**: a helyi sajátosságokhoz igazított innovatív megoldásokat dolgoztak ki és hajtottak végre. Ezek a megoldások a különböző régiók sajátos problémáival foglalkoztak, ami hatékonyabbá tette a beavatkozásokat.

3.2.3. **Az érdekelt felek részvétele és bevonása**: a konszenzusorientált párbeszédek révén az érdekeltek széles körét sikerült bevonni, beleértve a polgárokat, a vállalkozásokat, a nem kormányzati szervezeteket és a tudományos intézményeket. Ez biztosította, hogy az alkalmazott megoldásokat a közösség széles körben elfogadja és támogassa.

3.2.4. **Az életminőség javítása**: a kísérleti intézkedések kézzelfogható javulást eredményeztek az érintett közösségek életminőségében. Előrelépés történt például a környezeti fenntarthatóság, az infrastruktúra, a közszolgáltatások és a helyi gazdasági fejlődés terén.

3.2.5. **Megismételhető modellek**: a kísérleti projektek olyan sikeres modellekkel szolgáltak, amelyek más régiókban is reprodukálhatók. Ezek a modellek gyakorlati iránymutatást nyújtanak a területfejlesztési stratégiák különböző kontextusokban történő végrehajtásához.

3.2.6. **Gazdasági jólét és fenntarthatóság**: a kezdeményezések fenntartható módon mozdították elő a helyi gazdasági növekedést, a környezeti hatás csökkentésével és a helyi erőforrások kiaknázásával. Ez hozzájárult a gazdaságok reziliensebbé és fenntarthatóbbá tételéhez.

3.2.7. **Az intézményi kapacitás növelése**: az együttműködés és az ismeretek cseréje révén a helyi és regionális intézmények megerősítették a hatékony szakpolitikák megtervezéséhez és végrehajtásához szükséges kapacitásaikat.

3.2.8. Míg a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend végrehajtási szakaszában 52 inspiráló példát (projekteket, kezdeményezéseket és eszközöket) azonosítottak a kohéziós politikák kialakítása és végrehajtása során a területi megközelítés alkalmazására, a kísérleti intézkedések európai eloszlása valójában teljesen kiegyensúlyozatlan.

3.2.8.1. A német nemzeti és regionális hatóságok öt kísérleti cselekvésben vesznek részt. Lengyelországban ez a szám három, Ausztriában, Svájcban, Franciaországban, Luxemburgban, Portugáliában, Szlovéniában és Norvégiában pedig kettő. A belga, a cseh, a spanyol, a horvát, az ír, a holland, a román és a svéd hatóságok csak egy kísérleti cselekvés elindításában és végrehajtásában vesznek részt. Emellett vannak olyan tagállamok, amelyek nem vesznek részt a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend kísérleti cselekvéseiben. Meglehetősen különösnek tűnik, hogy egyes földközi-tengeri tagállamok (pl. Olaszország és Görögország) nem vesznek részt a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend kísérleti cselekvéseiben, vagy részvételi arányuk nagyon alacsony (Spanyolország). Ugyanez vonatkozik a keleti tagállamokra is.

3.3. Ami az állami és/vagy magánszervezetek által a NUTS 2 és NUTS 3 területeken végrehajtott intézkedéseket illeti, már láthatók eredmények a gazdasági, környezeti és társadalmi dimenziók tekintetében, különösen a közvetett irányítású európai programok által támogatott kezdeményezések végrehajtása révén:

3.3.1. **A területi kohézió javítása**: a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek csökkentése a nagyobb területi kohézió érdekében, az infrastrukturális, város- és vidékfejlesztési projekteket, valamint társadalmi és gazdasági kezdeményezéseket finanszírozó európai strukturális és beruházási alapok (esb-alapok) célzott elosztása révén.

3.3.2. **A területi politikák integrációja**: a regionális tervezés integrált megközelítésének előmozdítása, a különböző uniós szakpolitikák – például a kohéziós politika, a közös agrárpolitika (KAP) és az európai zöld megállapodás – közötti együttműködés ösztönzése. Ez fokozta a szinergiát a területfejlesztési célkitűzések és más közösségi politikák között.

3.3.3. **Helyi és regionális kapacitásfejlesztés**: a helyi és regionális önkormányzatok technikai és adminisztratív kapacitásainak javítása, valamint az összetett és fenntartható projektek tervezésének és végrehajtásának megkönnyítése.

3.3.4. **A fenntartható fejlődés előmozdítása**: a környezeti fenntarthatóság megerősítése, például a leromlott állapotú városi területek helyreállítása, az energiahatékonyság, a fenntartható mobilitás és a természeti erőforrásokkal való integrált gazdálkodás.

3.3.5. **A területi együttműködés megerősítése**: a határokon átnyúló, transznacionális és interregionális együttműködés kiaknázása olyan programokon keresztül, mint az Interreg, amelyek megkönnyítették a különböző európai régiók között a bevált gyakorlatok cseréjét és a közös projektek végrehajtását.

3.3.6. **Az érdekelt felek bevonása**: a szociális és gazdasági partnerek, köztük a polgárok, a vállalkozások, a nem kormányzati szervezetek és a tudományos intézmények részvételének erősítése mind a döntéshozatalban, mind a regionális tervezésben. Ez növelte a területi politikák átláthatóságát és elfogadottságát.

4. **A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrenddel kapcsolatos további lépések:**

4.1. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend jövője szorosan összekapcsolódik az európai területek fejlesztési és kohéziós folyamatait jellemző átalakulásokkal. E folyamatok során különös figyelmet kell fordítani a demográfiai változásokra.

4.1.1. E tekintetben olyan stratégiai kezdeményezéseket és intézkedéseket kell támogatni, amelyek valamennyi európai régió számára lehetővé teszik, hogy fenntartható és inkluzív módon alkalmazkodjanak a rövid és középtávú hatásokhoz. Ezek konkrétabban a következők:

— a szociális infrastruktúra megerősítése: az egészségügyi és szociális ellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, különösen a vidéki és távoli területeken,

— a társadalmi befogadás előmozdítása: a migránsok integrációjának javítását és a demográfiai hanyatlás által érintett közösségek támogatását célzó kezdeményezések,

— a helyi gazdaság fejlesztése az ezüst gazdaságra való tekintettel: foglalkoztatási és képzési lehetőségek teremtése a fiatalok és a nők számára, a digitalizáció és az innováció előmozdítása mellett.

4.2. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend vonatkozásában meg kell erősíteni az integrált megközelítést az EU-n belüli kiegyensúlyozott és fenntartható területfejlesztés előmozdítása érdekében, hangsúlyozva ezáltal a holisztikus jövőképet, figyelembe véve a különböző ágazati politikák és kormányzati szintek közötti kölcsönhatásokat:

4.2.1. **Területi kohézió**: az erőforrások és lehetőségek különböző európai régiók közötti kiegyensúlyozott elosztásának előmozdítása, csökkentve a területi egyenlőtlenségeket. Az intézkedések megerősítése annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi régió – beleértve a kevésbé fejletteket is – hozzáférjen a gazdasági és társadalmi fejlődés lehetőségeihez.

4.2.2. **Többszintű kormányzás**: a helyi, regionális, nemzeti és európai kormányzati szintek közötti szoros együttműködés előmozdítása a szakpolitikák és beavatkozások koherenciájának biztosítása érdekében.

4.2.3. **Az ágazati politikák integrálása**: annak biztosítása, hogy a regionális fejlesztési, közlekedési, környezetvédelmi, energia-, mezőgazdasági és egyéb szakpolitikák összehangoltak legyenek és egymást kölcsönösen erősítsék, előmozdítva az olyan integrált területfejlesztési eszközök használatát, mint az integrált területi befektetések és a közösségvezérelt helyi fejlesztés, amelyek a különböző területi dimenziók figyelembevételével közösen képesek a gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok együttes javítására.

4.2.4. **Fenntarthatóság és reziliencia**: a környezeti hatást csökkentő és a hosszú távú fenntarthatóságot elősegítő gyakorlatok előmozdítása, valamint a régiók és területek éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességének megerősítését célzó intézkedések támogatása, a közösségek és az infrastruktúra alkalmazkodóképességének javításával.

4.2.5. **Területi versenyképesség**: az innováció, a kutatás és a fejlesztés előmozdítása az európai régiók versenyképességének javítása érdekében a helyi gazdaságok fejlesztésének olyan szakpolitikák révén történő támogatásával, amelyek előmozdítják a vállalkozói kedvet, a digitalizációt, a globális piacokhoz való hozzáférést és a munkavállalók készségeinek kiigazítását.

4.2.6. **Hozzáférhetőség és összekapcsoltság**: a közlekedési infrastruktúra javítása a régiók közötti és a világ többi részével való jobb összeköttetés biztosítása érdekében, valamint a digitális szakadék csökkentése annak érdekében, hogy valamennyi terület és helyi közösség részesülhessen a digitális gazdaság által kínált lehetőségekből, különös tekintettel a földrajzilag hátrányos helyzetű területekre.

4.2.7. **Életminőség és jóllét**: annak biztosítása, hogy minden régió magas színvonalú alapvető közszolgáltatásokkal – például egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatásokkal – rendelkezzen, valamint az egészséges és biztonságos életkörülmények előmozdítása, különös tekintettel a levegő, a víz, a talaj és a zöldterületek minőségére.

4.2.8. **Nyomon követés és értékelés**: konkrét mutatók használata a területi politikák előrehaladásának nyomon követésére és a beavatkozások hatásának értékelésére, nemcsak mennyiségi elemzés, hanem a meghozott intézkedések minőségének mérésére alkalmas mutatók meghatározása révén is.

4.3. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrendnek az európai szemeszterbe való felvétele alapvető fontosságú az uniós régiók kiegyensúlyozott fejlődése szempontjából. Ez a megközelítés összehangolja a területi politikákat és a gazdasági stratégiákat, és biztosítja a helyi kihívásokra adott összehangolt választ és növeli a kohéziós ügyek láthatóságát. Hozzájárul továbbá a regionális egyenlőtlenségek csökkentéséhez és az inkluzív növekedés előmozdításához, maximalizálva a közpolitikák hatását.

4.3.1. Stratégiai koordináció: az EGSZB úgy véli, hogy az EU különböző területi dimenzióinak kohéziója, fenntarthatósága és rezilienciája nem kezelhető egymástól elkülönítve, a szokásos eszközökkel. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy az ESPON által támogatott iránymutatásoknak megfelelően építsék be a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrendet az európai szemeszter folyamatába.

4.4. Az inkluzívabb, demokratikusabb és fenntarthatóbb területfejlesztés biztosításához kötelező a polgári megközelítés megerősítése és a civil társadalom fokozott bevonása a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrendbe. Meg kell erősíteni azokat a részvételi mechanizmusokat, amelyek lehetővé teszik a civil társadalmi szervezetek és a polgárok számára, hogy aktívan hozzájáruljanak a döntéshozatali folyamatokhoz, a területi politikák tervezésétől azok végrehajtásáig és értékeléséig.

4.4.1. **A szociális és gazdasági partnerek részvétele**: annak támogatása, hogy fokozottan alkalmazzák a nyilvános konzultációk és a részvételi folyamatok eszközeit a civil társadalmi szervezetek, alapítványok és más emberbaráti szervezetek, illetve a polgárok döntéshozatali folyamatba való bevonása érdekében.

4.4.2. **A közösségi szerepvállalás növelése**: döntő fontosságú, hogy a helyi közösségeket és különféle társadalmi csoportokat olyan eszközökkel és készségekkel vértezzük fel, amelyeknek köszönhetően aktívan részt vehetnek a területüket érintő döntésekben, illetve befolyásolhatják azokat. Prioritásként kell kezelni a helyi önkormányzatok ügyintézői és tisztviselői ismereteinek és készségeinek fejlesztését a területfejlesztési menetrend eszközeivel és módszereivel kapcsolatosan. Ezzel egyrészt segíteni lehet a menetrend által kínált lehetőségekhez való hozzáférést, illetve az azokban való részvételt, másfelől pedig elő lehet mozdítani a komplementartitást valamennyi uniós alap között a végrehajtási folyamatok támogatása érdekében.

4.4.3. **Átláthatóság és az információkhoz való hozzáférés**: a területfejlesztésre és a közpolitikákra vonatkozó releváns adatokhoz és információkhoz való hozzáférésnek, a döntéshozatali folyamatok átláthatóságának, valamint annak a biztosítása, hogy a döntések indokait egyértelműen közöljék a polgárokkal.

4.4.4. **Társadalmi integráció és befogadás**: annak biztosítása, hogy valamennyi társadalmi csoport – beleértve a kisebbségeket és a kiszolgáltatott csoportokat is – képviseltesse magát a területi döntésekben, és hangot adhasson véleményének. Alapvetően fontos továbbá, hogy a szakpolitikák előmozdítsák az integrációt és a társadalmi kohéziót, kezelve az egyenlőtlenségeket és a megkülönböztetést, előmozdítva és végrehajtva a nemzedékek közötti szolidaritás és méltányosság horizontális megközelítését ([27]).

4.4.5. **Ágazatok közötti együttműködés**: a hatóságok, a magánvállalatok és a civil társadalmi szervezetek közötti együttműködés ösztönzése a területi projektek megvalósítása érdekében. A helyi önkormányzatok elengedhetetlenek ahhoz, hogy a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrend célkitűzéseit stratégiai tervezés, erőforrás-gazdálkodás, interregionális együttműködés és a közösség részvétele révén konkrét cselekvésekké alakítsák.

4.4.6. **Nyomon követés és részvételen alapuló értékelés**: annak biztosítása, hogy a civil társadalom képviselői részt vegyenek a területi projektek és szakpolitikák nyomon követési és értékelési folyamataiban.

([27]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A nemzedékek közötti szolidaritás előmozdítása Európában (HL C, C/2024/6869, 2024.11.28., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6869/oj).

4.4.7. **Demokratikus kormányzás**: olyan demokratikusabb, inkluzívabb és elszámoltathatóbb kormányzás előmozdítása, amelyben a civil társadalom képviselői és a polgárok nem csupán a politikák címzettjei, hanem a területük jövőjének aktív alakítói is.

Brüsszel, 2024. december 5.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE